

Ole Johannes Hartlings tale ved modtagelsen af Kristeligt Dagblads pris

Taler

Ole Johannes Hartling
Medstifter af netværket "Nej til
statsassisteret selvmord"

Dato

2. december 2025

Sted

Nationalmuseet, Ny Vestergade
10, 1471 København K

Omstændigheder

Ole Hartling modtog prisen på vegne af netværket "Nej til statsassisteret selvmord".

1 Debatten om dødshjælp kommer i bølger. Vi kan faktisk gå helt tilbage til Hippokrates år 412 før Kristi fødsel. Han sagde i sin berømte lægeed: "Selv om jeg opfordres dertil, vil jeg ikke udlevere nogen dødelige gifte." Hippokrates må have kendt til problemstillingen.

5 For hen ved 100 år siden sagde forfatteren og filosofen Chesterton i sin tids debat: "Der er nogle, som har foreslået det, man kalder eutanasi. For tiden vil det blot være forslag om at tage livet af dem, som er en plage for sig selv; men snart vil det mere og mere kunne anvendes over for dem, som er en plage for andre."

10 Det var altså noget, man tænkte på både i oldtiden og for næsten 100 år siden, dvs. længe før, vi havde den medicinske teknologi, som vi har i dag. Det etiske – eller nærmest eksistentielle – spørgsmål om dødshjælp har nemlig ikke noget med teknologi at gøre, men med at vi vil have magt over det, vi ikke kan få magt over. Døden kan vi ikke holde væk, men vi kan da så i alle fald bestemme hvornår. Så har vi dog lidt magt i den magtesløshed, som det moderne menneske ikke kan finde sig i.

20 I min korte levetid – altså i denne sammenligning – har jeg oplevet mere end én debatbølge. Ofte begyndt ud fra et tragisk enkelttilfælde. I slutningen 1980'erne og 1990'erne rejste anæstesiologerne Bjørn Ipsen og siden Tom Alsner successivt debatten, og i 2006 mente f.eks. cirkusartisten Diana Benneweis, at hun havde slået sin far ihjel, fordi hun havde givet ham beroligende medicin på dødslejet. Det igangsatte igen en bølge. Straks fulgte en af de mange meningsmålinger, hvor folk som sædvanlig udtrykte deres støtte til en

legalisering af aktiv dødshjælp.

30 Så kom i juni 2023 Mette Frederikssens udmelding. Få år forinden havde socialdemokraten Ritt Bjerregaard sagt noget lignende, men nu kom ordene fra en statsminister i spidsen for en regering. Hun var blevet bevæget af et borgerforslag, som udsprang af en tendentiøs tv-dokumentar. Filmoptagelserne af den tvivl og de sjælekvaler, som hovedpersonen havde undervejs, var omhyggeligt klippet væk, så dokumentaren endte med at være letfordøjelig for 35 enkelttænkende. Ja, så der kun blev ét rigtigt svar på hovedpersonens lidelse tilbage – nemlig dødshjælp.

Men regeringens udmelding og senere nedsættelse af “Udvalget for en mere værdig død”, (som skulle legitimere dens planer) betød, at nu var det mere 40 alvorligt. Det var den hidtil kraftigste bølge. Men det var så også den, som for alvor fik nogen til vågne op. Hvad sker der, tænkte mange? Vi har brugt det billede, at Holger Danske blev vækket, og det gør han som bekendt, når landet stander i våde. Vi var nogle, som da tog initiativ til netværket, ”Nej til statsassisteret selvmord”.

45 Vi ved, at der på tværs af meningsmålingerne er to grupper, som ikke følger de sædvanlige takter i meningsmålingerne. Det er de alvorligt syge, som ellers kunne få den dødshjælp, som raske mennesker synes, de skal have glæde af. Og det er langt de fleste sundhedspersoner, som de hedder. Læger ved, hvem det vil 50 blive pligtpålagt. Ja, som Kristeligt Dagblads chefredaktør, Jeppe Duvå skrev i sin leder i juni 2024: ”... stort set alle, der arbejder professionelt med syge og døende og altså er belastede af viden om lidendes behov er imod hendes ønske.” [altså statsministerens]. ”Belastede af viden” – en god turnering af ordene

55 Nej, læger skal ikke slå ihjel. Hvis de gør, bliver det en anden slags læger. Lægens opgave er, som jeg læste et sted: “To care for the dying, not to make them dead!”

Jeppe Duvå skrev om etableringen af netværket og slutter sin leder med, at en af netværkets pointer er, at ”det statsligt ordinerede selvmord vil presse de syge, 60 sårbare og plejekrævende, alene fordi tilbuddet eksisterer. Døden ender uundgåeligt med at blive et behandlingstilbud.”

Men hvad er det, som bærer nutidens tilslutning til en legalisering? Det er først og fremmest selvbestemmelsesideologien. Man kunne kalde det autonomi-

begejstringen. Eller “autonomievangeliet”, som forkyndes med urokkelig overbevisning.

70 Og selvbestemmelse og autonomi er et vigtigt etisk princip. Men menneskets afhængighed bliver til gengæld den vigtigste realitet hos det lidende menneske. At lide af alvorlig sygdom eller have et alvorligt handicap er at erfare en ekstrem afhængighed af andre, hvis etiske ansvar bliver større, jo svagere og mere hjælpeløs det andet menneske er.

75 I netværket kommer vi ikke bort fra – eller vi er “belastede” af den viden – at valget af ens egen død måske er det mest ufrie, ikke-selvbestemmende og ensomme valg, som et menneske vil kunne blive stillet overfor – altså hvis muligheden etableres.

80 Men selvbestemmelse er verden over blevet nøgleargumentet. I stat efter stat, land efter land. “Selbstbestimmung am Lebensende” hedder det som overskrift på forsiden af Deutsche Gesellschaft für humanes Sterben.

85 I katolske lande som Spanien og Portugal sporer man en næsten demonstrativ modstand fra de republikanske regeringer mod den katolske kirkes ideer om bevarelse af liv for enhver pris. På den paradoksale måde styrker kirken nærmest en bevægelsen hen imod legalisering af dødshjælp i de lande.

I autonomibegejstringens ånd forelskede regeringsudvalget sig i udtrykket
90 “selvvalgt livsafslutning”, men glemte, at det bliver andre som vil skulle vurdere, om den pågældendes livskvalitet er så lav, at staten skal træde til med dødshjælp. Det som legitimerer dødshjælpen er derfor i mindre grad det udtrykte ønske og i større grad, at visse liv vurderes som ikke leveværdige, altså at andre skal vurdere, om selvvalgt nu også er velvalgt.

95 Patientens ret til at dø giver andre retten til at skønne over livsværdi og faktisk også at foreslå andres død. Eller næsten forlange ... Derved bliver en patientret også en patientpligt, hvor mennesker med lidelse og handicap skal retfærdiggøre deres eksistens.

100

Sproget omkring dødshjælp er historisk set gået fra at fjerne mennesker, som var en byrde til at tale om autonomi og valg. Det følger tidsånden, og det lyder smukkere.

105

En legalisering af dødshjælp er en accept af en dybest set inhuman handling
iklædt en dragt af medfølelse.

110

Tør man virkelig betro myndighederne og staten at tage livet af sine borgere.
Myndigheder, som ikke kan håndtere ulighed, psykiatriplaner eller leve op til
statsrevisorernes gentagende påtale af manglende palliative tilbud. Ja,
myndigheder, som laver fejl på fejl i skatteinddragelsen, og som end ikke kan
sikre rettidig togdrift.

115

Kampen imod den populistiske bevægelse hen imod en institutionalisering af
dødshjælp synes vigtigere end nogen sinde. Åh, det skal jo kun gælde de
allermest syge, hedder det ikke sjældent. Men at det er “en-fod-i-døren” taktik,
viser erfaringerne fra andre lande, for flere og flere patientgrupper inkluderes – i
“det godes” navn.

120

Vi har haft travlt i Netværket: Da regeringsudvalget i januar 2025 udkom med
deres anbefalinger, skrev vi en udførlig modrapport, som vi også sendte til
politikerne. Vi redigerede og udgav sammen med flere af netværkets stærke
medlemmer en antologi, “Døden på recept”. Den udkom i september 2025. Vi
har lavet en podcast, “Kampen om døden – for og imod aktiv dødshjælp”.

125

Netværkets medlemmer har skrevet talrige debatindlæg og holdt hundredvis af
foredrag landet over, og Netværket har været aktiv på de sociale medier.

130

Vi har grund til at sige tak til mange. Til alle deltagerne i Netværket. Til
støtteforeningen med dens mange medlemmer. Tak til Samfonden, som fra
begyndelsen har gjort det muligt for netværket at bidrage med oplysninger om
dilemmaerne og har gjort det muligt at være til stede i den offentlige debat om
dødshjælp.

135

Og nu tak ... tak for denne pris. Det er en umådelig opmuntring og en
anerkendelse af vores arbejde – en såre særlig synlig påskønnelse. Hvor har det
dog glædet os! Tak!

140

Kilde

Manuskript tilsendt af taler og udgivet af Danske Taler med tilladelse fra taler

Kildetype

Digitalt manuskript

145

Tags

Takketale

Relateret

Mogens Madsens tale til netværket "Nej til statsassisteret selvmord" ved overrækkelsen af Kristeligt Dagblads pris
2. december 2025

150

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/ole-johannes-hartlings-tale-ved-modtagelsen-af-kristeligt-dagblads-pris>

155

160

165

170

175

180